

Från Irak till Sverige, enkel resa

- En kvalitativ studie om föreningsaktiva invandrares sociala kapital

Ellen Åberg och Frida Rosenberg

Socialhögskolan vid Lunds universitet

SOPA63

VT- 2011

Handledare: Håkan Johansson

Abstract

Authors: Ellen Åberg och Frida Rosenberg

Title: From Iraq to Sweden, a one way ticket- A qualitative study of organization active immigrants' social capital [translated title]

Supervisor: Håkan Johansson

Assessor: Tove Harnett

The purpose of this paper is to analyze organization active immigrants' social relationships and how they describe it have changed since they moved to Sweden. We will also reason about possible gender differences. We have used a qualitative approach in which we interviewed nine persons from Iraq who moved to Sweden, five of them are women and four are men. We met our respondents in an organization that organizes café evenings for people who have received residence permits in Sweden. We analyzed their stories with the help of Putnam's theory on social capital. As we can see from our respondents' statements are that they quickly after they arrived in Sweden built up a social network around them. They hang out a lot with family, relatives, friends and neighbors. They had a similar visitation pattern in the home country. They feel connected with people who share the same culture and traditions of their own and feel they can trust those with similar backgrounds, which can be attached to Putnam's theory of bonding social capital. There was less as Putnam would call bridging social capital among our respondents. Our respondents found it difficult to create relationships with the native Swedes. They tell us that in Iraq, men have greater opportunity to do different things in their spare time. There is an expectation that women should stay home and take care of home and family, especially when they are married. They were limited in the ability to socialize with friends outside the home. In Sweden, the female respondents find another opportunity to socialize with their friends because they have more freedom in this country. In Iraq, none of our respondents were active in any club, but in Sweden they joined the clubs to meet new friends.

Keywords: immigrants, social capital, voluntary sector, friendship, community

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Förord	5
1. Inledning och problemformulering	6
2. Syfte och frågeställningar	7
3. Termer och begrepp	7
4. Tidigare forskning	8
5. Teorier om socialt kapital	11
5.1 Socialt kapital	11
5.1.1 Socialt kapital enligt Robert Putnam	12
5.1.2 Formellt och informellt socialt kapital	11
5.1.3 Nätverk, normer och sanktioner	12
5.1.4 Tillit	12
5.1.5 Bonding och bridging	12
5.2 Negativa konsekvenser av socialt kapital	13
6. Metod och urval	15
6.1 Tillvägagångssätt	15
6.2 Val av metod	16
6.3 Urval och urvalsprocess	17
6.4 Förförståelse	18
6.5 Litteraturundersökning	18
6.6 Resultatets tillförlitlighet	19
6.7 Transkribering och kodning	19
6.8 Arbetsfördelning	19
6.9 Etiska överväganden	20
7. Bakgrundsfakta om Irak	20
8. Presentation av respondenterna	21
9. Resultat och analys	22
9.1 Den nära gemenskapen	22
9.1.1 Närhet och distans till släkten	23
9.1.2 Ny och gammal vänskap	24
9.1.3 Grannar- ”Den andra familjen”	27

9.2 Sociala relationer i den stora gemenskapen.....	28
9.2.1 Föreningslivet spelar roll.....	29
9.2.2 Synen på personer tillhörande majoritetsbefolkningen	30
10. Avslutande diskussion.....	32
11. Referenslista	35
12. Bilaga	38

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till våra respondenter som ställt upp och delat med sig av sina berättelser och erfarenheter. Vi vill även tacka den förening som låtit oss komma och bedriva vår studie i deras lokaler, utan er hade detta arbete inte kunnat göras!

Ett stort tack till Onsdagsklubben för våra givande och uppiggande diskussioner som har bedrivits under terminens gång.

Tack även till våra familjer som har varit ett stort stöd och hjälp under arbetsprocessen.

Vi vill även tacka vår handledare Håkan Johansson för hans stöd, vägledning och uppmuntran under arbetets gång.

Ellen & Frida

1. Inledning och problemformulering

Människan är en social varelse och ingår ofta i olika gemenskaper. Markku Hyypä (2007) skriver att gemenskap kan skapas i en grupp baserad på en gemensam egenskap som till exempel ras, språk, religion, hobby eller social ställning. Gemenskapen i gruppen innebär att man som medlem känner att man hör hemma någonstans och att man har en personlig relation till de andra medlemmarna. Det bildas en gemenskap och det finns känsla av vi-anda och det skapas en gräns gentemot de som inte ingår i gemenskapen. Denna gräns inger en känsla av trygghet för medlemmarna. Man påverkas av de andras åsikter och detta leder ofta till gemensamma värderingar.

På senare år har många personer från Irak fått uppehållstillstånd i Sverige (Statistiska centralbyrån 2010). Människor från mellanöstern beskrivs ofta som kollektivistiska, vilket i deras fall ofta innebär att de har många sociala relationer med likasinnade och ett stort stöd från den ”utvidgade” familjen (Almqvist & Broberg 2004, Karlsson 2006). Den ”utvidgade” familjen är ett fenomen då man umgås mellan generationerna och ser släkten, utanför föräldra- och barn relationen, som en del av familjen.

Begreppet socialt kapital har blivit populärt under senare år och statsvetaren Robert Putnam är en av dem som har lyft fram socialt kapital som ett centralt begrepp för att förstå betydelsen av sociala nätverk och dess betydelse för individen och samhället. Putnam (1996; 2006) skriver i sina böcker att socialt kapital skapas genom människors deltagande i organisationer och grupper. Här uppstår gemensamma normer som sammanhåller gruppen. En ökad insikt om socialt kapital och dess effekter kan enligt Rolf Rönning och Bengt Starring (2011) ge en bättre förståelse för situationer hos de grupper och individer vi kommer att arbeta med i det framtida sociala arbetet. Som vi nämnde i tidigare stycke så har människor i mellanöstern många sociala relationer, samtidigt finns strikta regler för män och kvinnor. Det är relevant att titta på dessa och se om de har någon betydelse för hur deras sociala relationer ser ut.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att analysera föreningsaktiva invandrare från Iraks beskrivning av sina sociala relationer och hur de tycker att de har förändrats sedan de flyttat till Sverige. Vi kommer även att resonera kring eventuella könsskillnader utifrån deras förutsättningar.

- Hur beskriver föreningsaktiva invandrare från Irak sina sociala relationer?
- Hur beskriver dessa invandrare förändringar i sitt sociala kapital efter att de har flyttat till Sverige?

3. Termer och begrepp

I detta kapitel tar vi upp relevanta begrepp och termer som vi använder oss av och förhåller oss till i vår uppsats.

Invandrare

I forskning och annat material har vi stött på olika benämningar av vår målgrupp. Dessa har bland annat varit; invandrare, nysvenskar, utlandsfödda, utlänningar och immigranter (Grip 2010, Karlsson 2006, Regeringskansliet 2004, Regionplane- & trafikkontoret 2005, Riksidrottsförbundet 2010, Socialstyrelsen 2008). Vi väljer att använda benämningen invandrare för att vara konsekventa och för att få flyt i texten samt att det är ett allmänt accepterat begrepp. Vi är medvetna om att invandrare inte är en homogen grupp, men vi har inte möjlighet att intervjua representanter från alla befintliga minoriteter i Irak i denna studie.

Infödda svenskar

En annan benämning som vi har diskuterat när vi skrivit arbetet är vad vi ska benämna personer som är födda i Sverige och har föräldrar med ursprung i Sverige. Vi har valt att skriva personer från majoritetsbefolkningen och infödda svenskar.

Socialt kapital

En resurs hos individen, där det sociala nätverket fungerar som ett socialt stöd. Eller kollektiv gemenskap där människors samhällseliga delaktighet och tillit skapar en social sammanhållning (Carlson 2007).

Norm

Är ett förväntat beteende i en social grupp och individens handlingar bör överensstämma med övrigas. De formella lagarna sätter ramarna för samhällets normsystem, men även traditioner och seder påverkar normerna. Normerna är oftast oskrivna och outtalade (Nationalencyklopedin).

Volontär

En benämning på en person som arbetar mot låg eller ingen ersättning för en ideell förening (Nationalencyklopedin).

4. Tidigare forskning

I sin avhandling undersöker Martin Lindström (2000) psykosociala faktorerers betydelse för olika socioekonomiska gruppers levnadsvanor och hälsa. Han konstaterar att människans relation till omgivningen är dynamisk och ändras ständigt, så det krävs en viss anpassning. Individen har olika resurser för att möta dessa förändringar, dessa kan vara individuella som god ekonomi och utbildning, men dessa resurser kan även vara sociala nätverk och socialt stöd. Exempel kan vara relationen till familj, föreningsliv och kulturliv. Det sociala stödet kan vara praktiskt, men även emotionellt. Dessa resurser kan hjälpa individen att hantera stressfyllda situationer i livet.

I boken ”Young People, Social Capital and Ethnic Identity” redovisas olika forskningsresultat om socialt kapital och etnicitetens roll i unga människors identitetsbyggande, relationsskapande samt delaktighet i större sociala nätverk. De olika kapitlen tar upp socialt kapitals betydelse för olika etniska grupper i olika sociala miljöer. McGrellis (2011) studie visar att om man flyttar till ett nytt land och redan har ett befintligt socialt nätverk med familjer och vänner samt skaffar ett jobb i det nya landet, så är det lättare att närma sig andra etniska grupper och kulturer. Arniika Kuusisto (2011) forskning visar att det kan vara positivt att under uppväxten få förståelse för två eller flera kulturer. Man får erfarenhet från olika sociala sammanhang och man ökar sina heterogena sociala relationer. Detta kan leda till att kunskap och förståelse för andra världsbilder, religioner och kulturer.

Elisabetta Zontini (2011) har undersökt italienska invandrare i England och deras sociala relationer. Det visade sig att de bor nära sina släktingar och de umgås ofta. De har en

intergenerations relation, som innebär att man ställer upp över generationsgränserna. Till exempel hjälper de yngre de äldre med översättning och att fylla i formulär. Det finns även förväntningar att de yngre ska ta hand om de äldre när de blev gamla. Relationer inom det redan existerande sociala nätverket stärktes, men även relationer med personer med andra etniciteter och nationaliteter skapades. Något som Zontini (2011) uppfattade som negativt var att de äldres förväntningar kunde krocka med den yngre generationens önskan. Till exempel att de unga inte ville umgås med släkten lika mycket som föräldrarna önskade och att de olika generationerna fick olika syn på kvinnans roll.

Zontinis (2011) menar även att känslor, identiteter och värden är viktiga för att bibehålla socialt kapital. Delaktighet i familjenätverk och att fullfölja familjekrav kräver engagemang, tid och energi. Att upprätthålla familjerelationer både styrker och håller tillbaka individen. Familjen kan beskrivas som en källa till tillfredsställelse och tillgång, men samtidigt leda till frustration och spänningar.

Susie Wellers (2011) forskning visar att ungdomar är starkt formade av familjära anknytningar till kultur och sitt etniska ursprung. Men i skolan skapas nytt socialt kapital, som leder till en annan sorts identitet. Dessa identiteter kan vara överlappande, men det kan även skapas spänningar, vilket kan leda till att individer håller vissa av dessa identiteter gömda för andra.

Det finns en del forskning om irakiernas sociala relationer i förhållande till deras hälsa sett ur ett folkhälsoperspektiv (Daryani 2011, Sundell Lecerofs 2008). Susanne Sundell Lecerofs (2008) studier visar att bland nyanlända irakier är det sociala nätverket, sociala deltagandet och sociala stödet svagt. Hälften av alla respondenter hade ingen riktig vän som de kunde prata med om vad som helst (familjen är inte medräknad). Bland 18-24-åringar var det vanligare än i andra ålderskategorier att ha känslomässigt stöd. Strax över 80 % hade inte någon de kände så pass väl att de lätt kunde be om tjänster som till exempel att vattna blommorna. Lika stor andel kände att de inte litade på andra människor, framförallt kvinnorna. Studien visade också att det sociala deltagandet var svagt bland respondenterna. 77 % hade inte deltagit i eller endast deltagit i en social aktivitet under det senaste året. En stor del av de nyanlända irakierna som svarat på enkäten träffade aldrig eller mindre än en gång i månaden sina släktingar och anhöriga. 35 % hade kontakt med någon anhörig via telefon, sms eller mail mer sällan än en gång i veckan eller aldrig. Män träffade vänner, bekanta eller släktingar oftare än kvinnor.

Lindström (2000) menar att det finns olika faktorer inom och utom individen som påverkar förekomsten av socialt kapital. Personer med låg inkomst och låg utbildningsgrad kan man se har i genomsnitt lägre socialt kapital. Han menar också att personer med hög inkomst och hög utbildningsgrad har högt socialt kapital samt att om man har hemmavarande barn ökar det sociala kapitalet. Lindström (2000) kan inte se någon skillnad i det sociala kapitalet vad gäller män och kvinnor men att det skiljer sig mer mellan åldersgrupper. De äldsta och yngsta har lägre socialt kapital samt personer med invandrarbakgrund. Det sociala kapitalet är något större för dem som bott i samma kommun under stort sett hela livet.

Erik Ljungers (2010) studie visade att många invandrare från Irak, Turkiet och Senegal anser att samhället i ursprungslandet kännetecknas av större sammanhållning och gemenskap än det svenska. I princip alla hans respondenter känner sig utanför, det var endast någon enstaka som hade vänner från majoritetsbefolkningen. De känner att de inte släpps in i gemenskapen även om de verkligen försöker anpassa sig till de svenska normerna och reglerna. Det är svårt att skapa sociala relationer både på arbetsplatsen och i privatlivet.

Åke Daun (2005), professor i etnologi, har forskat om den svenska mentaliteten. Hans forskning tar upp vad som kan ses som svenskhet, hur invandrare ser på infödda svenskar samt hur svenskheten kan vara ett hinder i kulturella möten. Han kommer fram till att många infödda svenskar drar en tydlig gräns mellan att vara privat- och arbetsliv, de umgås inte i stor utsträckning med arbetskamrater. De värderar den individuella friheten högt utanför arbetsplatsen i Sverige. Detta leder till att invandrare har svårt att skapa långvariga sociala kontakter med dessa. De har inte varit lek- eller studiekamrater med infödda svenskar. Dessutom är de oftast inte aktiva i samma föreningar som majoritetsbefolkningen.

Bandet till familjen gör att man är socialt beroende i många avseende, men även här finns en för invandrare svårbegriplig, strävan efter självständighet. Detta leder till att ungdomar oftast vill flytta hemifrån så fort det är praktiskt och ekonomiskt genomförbart samt att svenska studenter föredrar att bo ensamma framför att bo kollektivt i större utsträckning (Daun 2005).

5. Teorier om socialt kapital

Vårt syfte med arbetet är att analysera föreningsaktiva invandrare från Iraks beskrivning av deras sociala nätverk och hur de upplever att de har förändrats. Vi har valt att beskriva och förklara deras utsagor utifrån teorier om socialt kapital. I detta kapitel kommer vi att beskriva huvuddragen i Putnams teori om socialt kapital och förklara relevanta begrepp samt ta upp diskussionen kring konsekvenser av socialt kapital. Teorin hjälper oss att förstå hur nätverket runt individen påverkar dennes välmående och känsla av samhörighet med andra människor. Med hjälp av teori om socialt kapital kan vi få en bredare bild och ökad förståelse för hur föreningsaktiva invandrare från Iraks beskriver sina sociala relationer och hur de upplever att de har förändras. Det ger oss även en möjlighet att belysa de faktorer som påverkar dessa (Rönning & Starrin 2011).

Följande begrepp är centrala inom socialt kapital; formellt och informellt socialt kapital, nätverk, normer och sanktioner, tillit samt bonding och bridging.

5.1 Socialt kapital

Begreppet socialt kapital har blivit populärt under senare år och statsvetaren Robert Putnam är en av dem som har lyft fram socialt kapital som ett centralt begrepp för att förstå betydelsen av sociala nätverk (Rönning och Starrin 2011). Putnam (1996; 2006) skriver i sina böcker ”Den ensamme bowlaren” och ”Den fungerande demokratin: Medborgarandans rötter i Italien” att socialt kapital skapas genom människors deltagande i organisationer och grupper. Här uppstår gemensamma normer som sammanhåller gemenskapen.

5.1.1 Socialt kapital enligt Robert Putnam

Vi har valt att utgå från Putnams teori eftersom den fungerar bra att applicera på vår empiri.

Robert Putnam menar att socialt kapital skapas av välfungerande sociala nätverk och tillit mellan aktörerna. Han fokuserar på makronivå och att det sociala kapitalet bidrar till kollektivt handlande, bland annat genom att det utvecklas starka normer för ömsesidighet. Putnam pekar på betydelsen av tillit och nätverk för individens välmående och han anser att samhällsnivån är viktigast för socialt kapital. Han säger även att minskat deltagande i kollektivt socialt handlande bidrar till minskad tro på andras ärlighet och tillit. Dessa faktorer menar han bidrar till ökad kriminalitet. Han anser att det är viktigt att bevara socialt kapital och den tillit som medföljer via nätverk, detta utgör samhällets kitt (Putnam 1996; 2006).

5.1.2 Formellt och informellt socialt kapital

Enligt Putnam (2006) är begreppet socialt kapital våra sociala nätverk vilka kan fungera som resurser och komma till hjälp när vi behöver dem. Socialt kapital är resurser vilka är knutna till sociala relationer. Vi kan bygga upp vårt sociala kapital genom att visa andra omsorg och göra dem tjänster, besöka sjuka eller delta i gemensamma aktiviteter. I och med detta kan vi förvänta oss att få något tillbaka, som att få hjälp eller besök då vi själva blir sjuka. Putnam (1996) delar upp socialt kapital i formellt socialt kapital (gemenskap i organisationer, fackföreningar och idrottsföreningar) samt informellt socialt kapital (informella nätverk som kompisgäng).

5.1.3 Nätverk, normer och sanktioner

Det finns tre centrala begrepp man kan använda sig av enligt Putnam då man analyserar socialt kapital i sociala relationer. Nätverk är den samling människor som vi är beroende av och som vi kan få socialt stöd ifrån. Normer är oskrivna och vi måste lära oss dem för att förstå samspelet och ömsesidigheten i en relation. Sanktioner finns för dem som bryter mot normerna i gemenskapen. Det finns formella och informella sanktioner beroende på nätverkets utformning (Putnam 2006).

5.1.4 Tillit

Putnam (2006) anser att det framförallt finns två viktiga faktorer vilka kan undersöka förekomsten av socialt kapital. Det är i vilken mån man ingår i ett socialt nätverk samt tilliten till andra människor. Tillit och ömsesidighet är en viktig förutsättning för att det sociala nätverket ska bestå och tilliten är en förutsättning för användningen av socialt kapital. Tillit utgör grunden för ett samarbete där man ingår i en relation med någon utan att man är rädd för att bli lurad. Socialt kapital och tillit skapar i sin tur tillit till andra människor, då de som har förtroende för sin egen grupp, har lättare att lita på andra. Anders Lidström (2009) menar att man kan se socialt kapital utifrån täta sociala nätverk och ömsesidig tillit mellan människor, vilka nödvändigtvis inte känner varandra sedan tidigare.

5.1.5 Bonding och Bridging

Putnam (2006) använder sig av begreppen bridging och bonding i sin teori om socialt kapital. Bridging, kan liknas vid socialt kapital som broar, vilka är överbyggande nätverk mellan människor som till personlighet och bakgrund är olika varandra. Exempel på nätverk som kan fungera som bridging är körer och idrottsföreningar. Dessa är enligt Putnam (2006)

utåtblickande och omfattar människor med olika sociala skiljelinjer så som olika kön, klass etnicitet mm. I dessa nätverk utvecklar medlemmarna förståelse gentemot andra och får på så sätt större kunskap om dem som inte är som dem. Putnam (2006) menar att bonding innebär att det skapas en gemenskap mellan personer som liknar varandra. Detta kan till exempel ske i etniska föreningar och luxuösa golfklubbar där personer med samma bakgrund och etnicitet träffas. Detta bildar en specifik ömsesidighet och stark lojalitet inom gruppen och denna förstärks av de liknande bakgrundsfaktorerna.

Per Carlson (2007) menar att man kan förenkla begreppet och dela in socialt kapital i två dimensioner. Att det sociala kapitalet är en resurs hos individen, där det sociala nätverket fungerar som socialt stöd. Eller att socialt kapital är en kollektiv gemenskap där människors samhälleliga delaktighet och tillit skapar en social sammanhållning. I forskning och mätning av socialt kapital är det vanligt att man tittar på individens tillgång till släkt, familj, vänner föreningsmedlemskap mm. Nätverket fungerar som instrumentell och emotionell hjälp i olika sammanhang och svåra situationer. Det sociala kapitalet hjälper individen att känna delaktighet och gemenskap med samhället i stort genom att delta i olika föreningar.

Putnam (2006) menar att social samhörighet bidrar till hälsa och välstånd, både hos individen men även på samhällsnivå. Han menar även att människor som är med i föreningar och andra sammanslutningar blir mer toleranta, mindre cyniska och mer förstående för andra. De individer som har ett stort socialt kapital klarar påfrestningar lättare.

Enligt Bjørn Hvinden (2005) är socialt kapital viktigt för barnens uppfostran, utbildning och arbetsmarknadssektorn samt integrering av etiska minoriteter och invandrare. Socialt kapital är ett användbart verktyg för att identifiera och förstå problem och möjligheter i arbetet med integration. Socialt kapital som bridging kan ge vägledning till utformning av integrationspolitik och teorier om bonding kan hjälpa oss förstå utmaningarna.

5.2 Negativa konsekvenser av socialt kapital

I detta kapitel ska vi redogöra för tänkbara negativa följder av socialt kapital. Alejandro Porters (1998) skriver i sin artikel "Social Capital: Its Orgins and Application in Modern Sociology" att det finns fyra negativa effekter av socialt kapital vilka är relevanta i diskussionen som Putnam bortser från eller inte resonerar kring. Dessa är:

- Samma starka band som ger gemenskap och tillhörighet för någon, fungerar exkluderande i förhållande till andra.
- Populära och framgångsrika gruppmedlemmar får stora krav från de andra i gruppen.
- Stark gemenskap medför social kontroll av övriga. Den personliga friheten inskränks på bekostnad av gruppen.
- Gruppens solidaritet blir förstärkt av erfarenheter av motstånd från de övriga i samhället. Gruppen blir stark just på grund av utanförskapet.

Ett socialt kapital som är mycket värdefullt i ett sammanhang kan mycket väl fungera negativt i ett annat då individen får stå tillbaka och förtryckas för gruppens skull (Porters 1998). Även Michael Woolcock och Deepa Narayan (2000) kritiserar Putnam i sin artikel "Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy" för att han bortser från de negativa konsekvenserna av socialt kapital. De menar att vissa organisationer arbetar mot samhällets övergripande målsättning. De poängterar även att Putnam missar socialt kapital i förhållande till makt. Att det finns de som förvärvat ett stort socialt kapital och använder sig av det för att hindra andra grupper från att ha tillgång till resurser, möjligheter och information. Bo Rothstein och Staffan Kumlin (2001) ifrågasätter Putnams resonemang i "Demokrati, socialt kapital och förtroende" om att det verkligen är själva deltagandet i föreningen som gör att människor har lättare att lita på andra. Det kan lika väl vara så att människor som är med i föreningar är personer som redan tidigare hade lätt att lita på folk.

Bonding stärker gemenskapen och lojaliteten inom den egna gruppen, men kan verka exkluderande gentemot de som står utanför. Ett positivt och starkt socialt kapital kan i ett annat sammanhang betraktas som destruktivt. Som gängmedlem till exempel har man ett stort socialt kapital inom den egna gemenskapen, medan man har ett negativt socialt kapital i förhållande till rivaliserande gäng. Detta samtidigt som man uppfattas negativt av övriga samhället. Därav kan socialt kapital även vara exkluderande i förhållande till andra gemenskaper och samhällsgrupper (Rönning & Starrin 2011).

6. Metod och urval

I detta kapitel kommer vi att redogöra för vilken metod vi har använt oss av och val av respondenter.

6.1 Tillvägagångssätt

För att kunna besvara våra frågeställningar valde vi att intervjua vuxna personer från Irak som besöker en ideell förening, vilken vänder sig till personer som fått uppehållstillstånd i Sverige. Majoriteten av medlemmarna i föreningen kommer från Irak. Vi är själva volontärer i föreningen, men vi har pratat med vuxna som kommer till ett öppet café i föreningens regi, en aktivitet som vi inte är involverade i. På caféet ordnas olika tematräffar och de kan även få hjälp med svenska språket och kontakt med myndigheter. Vi var där under tre café tillfällen och fick på så sätt möjlighet att prata med medlemmar. De anställda var mycket hjälpsamma och de frågade flera personer om de ville vara med i vår undersökning. Det resulterade i att vi även var tvungna att tacka nej till personer som inte stämde in på våra urvalskriterier. Deras positiva inställning till vårt arbete samt möjligheten att vi kunde genomföra våra intervjuer i deras lokaler var till stor hjälp. Vi har intervjuat fem kvinnor och fyra män i åldern 20- 59 år, intervjuerna tog tidsmässigt mellan 21- 90 minuter på det nämnda caféet. Det kommer övervägande fler kvinnor till caféet vilket gjorde att det var svårare att få tag i män för en intervju. Våra respondenter har varit mycket tillmötesgående och glada över att få berätta om sina liv och erfarenheter. Vid ett tillfälle fick vi hjälp av en volontär att tolka. Vi har gjort ett aktivt val att inte namnge den organisation vi har träffat våra respondenter genom, eller i vilken stad den ligger i. Detta gör vi både för att anonymisera våra respondenter och för att namn på organisationen inte skulle tillföra arbetet något.

De personer som kommer till caféet i organisationens regi är inte helt representativ för alla invandrare från Irak, eftersom individer som inte är med i någon förening är inte representerade. Vårt urval är representativt för personer som aktivt och frivilligt söker sig till en förening och en gemenskap med andra i liknande situation, det är vi medvetna om. Vi har sett brister i vårt urval, till exempel att det i vissa fall har skett missförstånd i kommunikationen på grund av svårigheter med språket. Detta kunde vi ha minimerat med hjälp av tolk, vilket skedde vid en intervju. Samtidigt diskuterade vi hur öppna personerna skulle våga vara om en person tillfanns med under intervjun.

Fem av intervjuerna har vi genomfört tillsammans och de andra fyra har vi intervjuat var för sig. Detta för att vi ville effektivisera genom att få fler respondenter då intervjuperioden var tidsbegränsad. Vi har utgått från en intervjuguide under samtliga intervjuer. Denna är bifogad längst bak i arbetet. När vi gjorde intervjuer tillsammans var en av oss ansvarig över intervjun, informerade om samtycke, anonymitetskravet samt ställde frågorna. Den andre ställde följdfrågor i slutet och när intervjun var slut förde vi en diskussion tillsammans om vad som sagts. Vi anser att detta var ett givande arbetssätt och tycker det är synd att vi inte hann göra detta under alla intervjuer.

I kapitel 8 gör vi en presentation av våra nio respondenter. Vi har ändrat deras ursprungsnamn till fingerade namn för att öka anonymiteten och skydda våra respondenter i enlighet med personuppgiftslagen. Vi presenterar även ett avsnitt om bakgrunden till Iraks kultur och samhällsuppbyggnad samt vilka minoriteter som finns i landet, för att öka förståelsen av våra respondenters bakgrund och de svar de ger.

När vi har skrivit vår uppsats har vi velat att respondenterna ska få komma till tals. Därför har vi i analysen valt att citera dem i vissa fall. För att få mer autensitet har vi valt att citera respondenterna ordagrant. Eftersom våra respondenter inte har svenska som förstaspråk och har varit i Sverige under varierande tid, så är vi medvetna om att språket i citaten inte är helt grammatiskt korrekt.

6.2 Val av metod

Vi har valt att använda en kvalitativ metod eftersom vi tror den kan belysa de forskningsfrågor som vårt arbete handlar om. Enligt Patrik Aspens (2007) är det även lättare att få en bredare och djupare förståelse med denna metod. Vi har ställt frågor kring respondenternas sociala relationer, hur de såg ut i hemlandet och om de anser att det har förändrats sedan de flyttat till Sverige. Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer. En semistrukturerad intervju är enligt Aspens (2007) ett intervjusätt där man förbereder ett visst antal givna frågor i en intervjuguide men att man sedan lämnar utrymme för följdfrågor och uppföljning av de svar man får. Vi följde Alan Brymans (2011) rekommendationer om att undvika ja- och nej frågor och ställde mer öppna frågor. Detta ledde till att vi fick mer uttömmande svar.

En nackdel med att inte välja en kvantitativ metod är att det är svårare att dra generella slutsatser av de svar vi fått (Bryman 2011). Risken med en undersökning som är alltför öppen

är att den kan resultera i alltför mycket material och att man tappar lätt fokus från syftet (Bryman 2011, May 2001). Det är något vi har haft i åtanke under arbetets gång.

Vid ett tillfälle bad en av våra respondenter att få hjälp av en volontär på organisationen att tolka våra frågor till arabiska. Personen tolkade våra frågor till arabiska och översatte sedan respondentens svar till svenska. Vi tyckte att detta var en fördel vid just denna intervju, då respondentens svenska var begränsad och vi fick med hjälp av tolken svar som var mer uttömmande.

6.3 Urval och urvalsprocess

Anledningen till att vi väljer att intervjua invandrare från Irak är att det är ett stort antal irakiska invandrare som flytt till Sverige de senaste åren och de utgör den andra största invandrargruppen i Sverige (Statistiska centralbyrån 2010). De kommer från en annan kultur och samhällsupbyggnad. Respondenterna har alla kommit till Sverige i vuxen ålder eller som tonåringar. Detta innebär att de har minnen och erfarenheter från när de bodde i Irak och kan beskriva hur deras sociala relationer såg ut då. En annan relevant anledning är att det finns skillnader mellan kvinnor och mäns förutsättningar för att umgås socialt i Irak. Kontrasten mellan ursprungslandet och det nya landet återkommer i våra intervjuer. Anledningen till att vi valt att intervjua föreningsaktiva invandrare är för att vi var engagerade i en passande organisation samt att vi hade en viss tidsbegränsning.

Det är viktigt att poängtera att i Irak finns olika religioner och minoriteter. Detta påverkar varje individs sociala relationer. Detta är inget som vi har möjlighet att gå in på i vår uppsats, men det är bra att ha detta i åtanke och vi har därför valt att ha respondenter som representerar olika religioner och minoriteter. Då får vi ett så brett urval som möjligt.

Men med tanke på vår tidsbegränsning och att vi fick möjlighet att intervjua personer som annars är svåra att få tag i, så anser vi att vi fått ett så pass brett urval som vi kunde utifrån våra förutsättningar. För att öka bredden på vårt urval har vi intervjuat personer tillhörande olika religioner, folkgrupper och med olika åldrar. Vissa av våra respondenter arbetar som volontärer på organisationen och andra är besökare som kommer en gång i veckan.

6.4 Förförståelse

Med vår förförståelse är vi medvetna om att vi tolkar det som våra respondenter säger utifrån vår egen livsvärld och våra erfarenheter.

Vi har funderat över det faktum att vi är volontärer i den organisation som vi har samlat material ifrån. Vi har varken intervjuat barnen i vår barngrupp eller deras föräldrar, eftersom vi vill vara neutrala gentemot våra respondenter. Vi vill hålla en låg profil och inte styra dem. Vi höll isär våra olika roller som volontärer och studenter, för att vår medverkan har olika syften. Vårt engagemang i föreningen har bidragit till att vi har fått en annan förförståelse än om vi hade kommit utifrån. Detta kan ha lett till att vi ställt mer relevanta frågor. Vi har en bättre kunskap om intervjupersonernas sammanhang och betydelsen av att medverka i föreningen.

Eftersom våra respondenter är medlemmar i föreningar är vi medvetna om att vår studie endast representerar invandrare från Irak som är föreningsaktiva och att detta inte representerar alla invandrare från Irak. Denna delaktighet innebär att de redan har en viss tillit och engagemang gentemot andra människor som man inte kan bortse från. Anledningen till att vi inte kan bredda vårt urval är att vi inte har haft tid att söka respondenter på annat håll.

Eftersom vi som intervjuar är infödda svenskar är vi medvetna om att detta kan ha lett till att respondenterna har haft svårt att säga något negativt om majoritetsbefolkningen i Sverige, men det är inget vi har kunnat styra över.

6.5 Litteraturundersökning

För att öka vår kunskap om föreningsaktiva invandrare från Iraks beskrivning av sina sociala relationer och om teorier om socialt kapital har vi sökt information på flera ställen. Vi har sökt i elektroniska databaser som LibHub (Lunds universitets vetenskapliga artikelbas), Lovisa (Lunds universitets bibliotekskatalog) samt Social Sciences Citation Index (SSCI). Vi har använt sökord som; *invandrare, föreningsliv, etnicitet, ideella organisationer, släkt, vänskap, socialt kapital, sociala relationer, grupper, Putnam, kön, norm, Irak, volontär, immigration, sport, integration, social capital*.

Vi har hittat tidigare forskning, artiklar och avhandlingar som berör vårt forskningsområde. Förutom dessa källor har vi hittat flera rapporter utgivna av bland annat Statistiska centralbyrån, Regeringskansliet och Socialstyrelsen.

6.6 Resultatets tillförlitlighet

För att öka reliabiliteten har vi under våra intervjuer använt oss av en diktafon för att spela in intervjuerna. Det är annars lätt att missa och glömma om man enbart använder papper och penna som verktyg. Fördelen med att spela in intervjuerna är även att vi har kunnat gå tillbaka och lyssna på vad som sagt under intervjuerna och transkribera materialet till dator, som vi sedan har kodat.

Nackdelarna med att använda diktafon kan vara att respondenterna kan uppfatta inspelandet som negativt då det är möjligt för någon annan att lyssna på materialet och att det de säger kommer att finnas bevarat (Bryman 2011, May 2001). Alla respondenter har gett sitt medgivande till att vi spelat in intervjuerna. Om de valt att utesluta vissa saker på grund av detta vet vi inte. Vid två tillfällen fortsatte våra respondenter att prata efter att vi hade stängt av våra diktafoner. Antingen berodde detta på att de kände sig mer bekväma i slutet av intervjun och att de då hade lättare att öppna sig för oss, eller också berodde det på att de kände sig bekvämare när de inte blev inspelade.

6.7 Transkribering och kodning

För att lättare kunna analysera och se olika teman som återkommer i materialet kan man transkribera och koda sitt material (Bryman 2011). Efter att vi genomfört intervjuerna och spelat in dem, transkriberade vi dem genom att skriva av dem ordagrant och överföra dem till datorn. Därefter skrev vi ut dem och markerade texten utifrån olika teman. De teman som vi har identifierat under transkriberingen är;

- Väner
- Släkt
- Grannar
- Tillit
- Synen på majoritetsbefolkningen
- Fritidsintressen
- Kön och ålder

6.8 Arbetsfördelning

Eftersom vi är två författare till arbetet har vi både delat upp vissa arbetsuppgifter mellan oss men även utfört mycket tillsammans. Förarbetet så som teori och tidigare forskning har vi gjort var för sig för att sedan sammanställa och tittat på texterna tillsammans för att få ett så enhetligt arbete som möjligt. De inspelade intervjuerna har vi delat upp mellan oss och

transkriberat var för sig och sedan träffats för att koda och analysera det som sagts tillsammans. Vi har sedan skrivit mycket var för sig, men i samma rum vilket har gjort att vi under arbetets process har bollat idéer och diskuterat i stor omfattning.

6.9 Etiska överväganden

Det är viktigt att ha ett etiskt förhållningssätt gentemot respondenterna och det insamlade materialet. I enlighet med Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning från 1990 följer vi informations- och samtyckeskravet (Vetenskapsrådet 2002). Vi har informerat våra respondenter om undersökningens syfte och vi har varit noga med att be om deras samtycke. De informerades även om att deras medverkan är frivillig samt att de kan avbryta när som helst, både under intervjun och efteråt. Våra respondenter är aidentifierade i materialet för att de ska vara anonyma, detta vet de om. Uppgifterna vi samlat in kommer endast att användas till detta arbete.

Gunvor Andersson och Hans Swärd (2008) skriver i sitt kapitel om etik att man som intervjuperson bestämmer ramarna för intervjuerna; frågor, plats, utformning och tema. Vi är därför medvetna om att vi som intervjuare har en viss makt och tolkningsföreträde. Vi har arbetat med vårt material och våra respondenter utifrån respekt för människovärdet genom att ständigt etikpröva vårt material och föra en kontinuerlig etisk diskussion med varandra och vår handledare om vårt förhållningssätt gentemot respondenterna. Vårt etiska resonemang grundar sig i Lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

7. Bakgrundsfakta om Irak

Eftersom Irak är ett land som har en annan kultur och samhällsuppbyggnad än Sverige, tycker vi att det är viktigt att beskriva lite förgrundsfakta som är viktig att ha i åtanke. Befolkningen tillhör olika minoriteter och religioner som påverkar deras sätt att tänka samt förhålla sig till saker och ting (Nationalencyklopedin). Dessa skillnader är inget vi hinner göra någon djupdykning i denna uppsats, men det är bra att vara medveten om att det finns faktorer som påverkar.

Befolkningen i Irak består främst av araber, ca 72 procent, och kurder, 18 procent. Andra lite mindre etniska grupper i landet är assyrier, turkmener, armenier, mandéer, jezider och iranier. Efter USA:s invasion av Irak 2003 ses Kurdistan, område i norra Irak, som en i praktiken självständig kurdisk stat (ibid).

En stor majoritet (ca 95 procent) av befolkningen i Irak är muslimer och 3 procent är kristna. Det finns även andra religiösa minoriteter som mandéer, kurdiska yazidier och så kallade Ahle Haqq. Hälften av muslimerna i Irak är sunniter och hälften shiiter. Landets politik och ekonomi grundar sig i stor del på sunni islam (ibid).

Iraks skolsystem har byggts ut mycket och består av förskola, grundskola, gymnasier, yrkesskolor samt universitet. Grundskolan är obligatoriskt och denna utbildning är gratis. Trots detta är det bara $\frac{3}{4}$ av flickorna som går i grundskolan och endast 10 procent av dessa fortsätter på högre nivå. Under grundskolan går flickor och pojkar tillsammans, men under gymnasiet är de uppdelade. På universitet är det sammanslutna klasser. Irak domineras av männen och kvinnorna har begränsade rättigheter och rörelsefrihet. Det är väldigt få kvinnor som arbetar utanför hemmet (ibid).

8. Presentation av respondenterna

Shirin är 52 år har varit i Sverige i 14 år. Hon bor med sin man och två barn. Äldsta dottern studerar på annan ort. Shirin arbetar sedan fyra år på den organisation som våra respondenter besöker. Hon har läst ekonomi i Irak och arbetat som kontorist.

Djamila är 20 år och har varit i Sverige i tre år. Hon bor med sina föräldrar och fyra systrar. Hon studerade till engelsklärare i hemlandet men läser nu grundläggande gymnasiet på komvux. I framtiden vill hon bli receptarie. Djamila hjälpte till att tolka vid ett tillfälle och hon är volontär vid organisationen sedan ett år.

Sakira är 47 år och har bott i Sverige i sex år. Hon bor med sin man och tre barn. Hon arbetar på en restaurang. I hemlandet arbetade hon som sekreterare i tio år. Sakira besöker ofta caféet.

Amina är 59 år och har bott i Sverige i 14 år. Hon bor med sin son. Hon har även tre andra barn och barnbarn i staden hon bor i. Hon har studerat statskunskap och arbetat som lärare i Irak. Amina besöker caféet sporadiskt.

Fatima är 54 år och bor ensam. Hon har fyra barn och barnbarn i närheten. En av sönerna bor kvar i Irak. Hon har arbetat i klädesbutik och antikvitetsaffär i hemlandet. Fatima har bott i Sverige i sju år. Intervjun skedde med hjälp av tolk. Fatima besöker caféet.

Ali 48 år och har varit i Sverige i fyra år. Bor med fru och två barn. Arbetar som kock på ett hotell. I hemlandet hade han ett företag som tillverkade sås till restauranger. Ali besöker caféet.

Abdullah är 25 år och har varit i Sverige i ett år. Han bor hos sin farbror. Abdullah läser SFI och arbetar på en pizzeria. I Irak jobbade han som skraddare. Han är volontär vid organisationen sedan ett halvår.

Karim är 24 år och kom till Sverige för tre år sedan. Han bor hos sina föräldrar och två systrar. Karim läser SFI och har praktik på en möbelfabrik. Han är volontär vid organisationen sedan ett halvår.

Ishac är 28 år och kom till Sverige när han var 13 år. Han har studerat grundskola och gymnasiet samt på en KY- utbildning till behandlingsassistent. Han arbetar på ett boende för ensamkommande flyktingbarn. På fritiden tränar Ishac ett ungdomslag i fotboll.

9. Resultat och analys

För att lättare få överblick i detta kapitel har vi delat in vårt material i olika teman. Vi har valt teman utifrån vad som framkommit i våra intervjuer samt våra frågeställningar. De teman som framkommit är; släkt, vänner, grannar, tillit, fritidsintressen och synen på majoritetsbefolkningen. Dessa har vi sedan delat in under två huvudrubriker; Den nära- och Den utvidgade gemenskapen. Denna uppdelning grundar sig i Carlsons (2007) idé att dela in socialt kapital i två olika dimensioner. I den första som vi kallar ”den nära gemenskapen” fungerar det sociala nätverket som ett socialt stöd som blir en resurs hos individen. Den andra dimensionen som vi benämner ”den utvidgade gemenskapen” leder till att människors samhällseliga delaktighet och tillit skapar en social sammanhållning. Vi kommer att analysera deras utsagor utifrån Putnams teori om socialt kapital.

9.1 Den nära gemenskapen

Med hjälp av våra respondenters utsagor har vi kunnat se hur deras nära sociala relationer spelar en viktig roll för dem. Deras sociala relationer som de beskriver som nära består av familj, släkt, vänner och grannar. Detta är vad Putnam (2006) kallar det informella sociala kapitalet. Våra respondenter umgås gärna med personer med samma kultur och trivs i den egna gruppen, detta kan kopplas till Putnams teori kring bonding. Dessa relationer kan vara

till hjälp på många sätt i det nya landet, när de umgås med släkten såväl som med nya vänner de fått genom vänner, skola och föreningar. Tillit är viktigt i denna gemenskap för våra respondenter.

9.1.1 Närhet och distans till släkten

Samtliga av våra respondenter har någon form av släkt i Sverige och i närheten av var de bor. Släkten består av familjen, kusiner, mor- och farföräldrar, fastrar, mostrar, syskon mm. Släkten och kontakten med dem är väldigt viktigt för samtliga av våra respondenter och de umgås mycket med släkt och familj, förutsatt att de bor i Sverige. När de träffas lagar de mat tillsammans, går på restaurang, gör utflykter samt grillar i parken. De träffas även och har fester där de dansar och spelar musik. Om de inte hinner träffas eller ska hålla kontakten med släkten som är kvar i Irak ringer de till varandra, mailar eller chattar. Ali (48 år) säger att släkten i Irak förväntar sig att han ska ringa och höra av sig men att han inte kan göra det så ofta som det förväntas av honom eftersom han inte har råd att ringa särskilt ofta. Släktingarna i Irak har uppfattningen att Ali och hans familj blivit rika då de bor i Sverige och att relationen och uppfattningen om varandra har ändrats på det sättet. I Irak är det en norm att man ska ha en tät kontakt med sin familj och släkt. Eftersom Ali för tillfället har pengabrist har han inte möjlighet att höra av sig så ofta som han borde enligt släkten som är kvar i Irak.

Många av våra respondenter berättar att de har stora delar av sin släkt här i Sverige. Oftast har de flytt hit i olika tidsintervaller och hållit kontakten med varandra under vägen.

”Mina systrar här, mina bröder här. De kommer innan, innan nästan 15 år här i Sverige. Sen kom jag /.../ mycket mycket släktingar jag har, stor familj, jag har fyra systrar och två bröder och mina systrar har många barn. Barn är gifta och har barn. Stor familj/.../ Min kusiner också här och moster också här, också min faster här. Många många.” Sakira (47 år)

Släkten fungerar som en utvidgad familj och man kan förvänta sig att få hjälp av dem. Till exempel säger Shirin (52 år) att hon hjälper en släkting med att ordna ett bröllop och Fatima (54 år) ansvarar för passning av barnbarnen varje eftermiddag. Släkten blir en slags resurs utanför den egna individen och det fungerar som ett socialt stöd. Kirsti Kuusele (2011) har i sin studie om finska invandrare i Sverige sett att släkten är en viktig del för deras första tid i det nya landet. De nyanlända invandrarna vände sig till släkten som de kunde lita på när omgivningen tedde sig främmande. Då de skulle ta bussen eller handla kom släktens

språkkunskaper till hjälp och man vågade sig ut i samhället. Kuusela (2011) menar även att det var genom släkten man i stor utsträckning fick arbete, bostad och nya vänner. Även på fritiden var släkten betydelsefull genom att man deltog i olika aktiviteter tillsammans. Ett exempel ur vårt intervjumaterial är Karim (24 år) som berättar att hans kusin gick till chefen på sitt arbete och frågade om Karim fick komma och göra praktik, detta har lett till att han nu har en sysselsättning.

Våra respondenter har sökt sig till ett land där många av deras släktingar redan befinner sig för att känna gemenskap och samlas igen. De är eniga att om man redan har familj och släkt i det nya landet gör det lättare att skapa nya kontakter. Enligt Putnam (2006) är det lättare att knyta an och känna tillit till nya bekantskaper om man redan har ett befintligt socialt nätverk. Några av respondenterna har familjemedlemmar som är kvar i Irak och de påpekar att de saknar dem mycket. Speciellt Abdullah (25 år) som bor med sin morbror, saknar sin mamma väldigt mycket och önskar att hon vore här.

Våra respondenter vänder sig i huvudsak till släkt och familj då de behöver råd, stöd och hjälp. De ser släkten som en resurs när de går igenom jobbiga perioder till exempel vid flytten till det nya landet. Släkten har gått igenom liknande händelser och med dem kan de ventileras detta. Ishac (28 år) berättar att hans pappa avled i kriget när han var två år och att familjen flytt flera gånger till Iran, på grund av kriget. De har fått sitt hus nerbränt sex gånger och har inte kunnat försörja sig. Under denna period har familjen fått stor hjälp av släkten, både ekonomiskt och materiellt. Ishac säger att under krigen sammanslöt sig släkten, blev tätare och stöttade varandra när det var svårt. Putnam (2006) och Lindström (2000) menar att de som har ett stort socialt kapital klarar stora påfrestningar bättre.

Våra respondenter uppger att de ofta pratar om tiden i ursprungslandet. De påpekar att de för det mesta pratar om det som varit bra i Irak och utesluter det som varit svårt. Det är viktigt för dem att inte bara förknippa Irak med krig och elände, utan att de får möjlighet att påminna sig om det som var positivt. Shirin (52 år) säger; ”När vi samlas hos min mamma på fredagarna. Bara vi kommer ihåg positivt minne. När vi var barn, när vi var unga. Ja vi pratar inte om krigstiden, bara om positivt minne.”

9.1.2 Ny och gammal vänskap

Vänner är liksom släkten en viktig del av våra respondenters liv. Sina vänner har våra respondenter lärt känna genom komvux, föreningar och som grannar. När de träffar dem gör

de i princip samma saker och umgås på samma sätt som med släkten, de fikar, festar, går på café och gör utflykter. Abdullah (25 år), Karim (24 år) och Ishac (28 år) nämner även att de brukar spela fotboll och handboll tillsammans med sina vänner. Djamila (20 år) menar att det finns saker man inte kan säga till familjen, hemligheter man delar med sina vänner istället. Ali (48 år) hinner inte träffa vänner eftersom han både studerar och arbetar. Han saknar detta från hemlandet.

Fatima (54 år) umgås frekvent med vänner som har samma ursprung som hon själv och som hon träffat genom olika irakiska föreningar. För henne är det viktigt att man känner till varandras kulturer för att underlätta umgänget. Putnam (2006) menar att bonding innebär att det skapas tillit i den egna gruppen vilket stärker gemenskapen med varandra, utifrån deras gemensamma bakgrund. De som har hög tillit till andra och samhället kan söka sig utåt och skapar då bridging, gemenskap med människor som är olika dem själva. Detta kan vi se hos våra respondenter som går/har gått i skola i Sverige, de få som umgås med arbetskamraterna utanför jobbet samt de som växt upp i Irak på 70- talet. Ishac (28 år) ger ett exempel på detta, han umgås med vänner som har olika ursprung, bland annat infödda svenskar. Dessa har han träffat genom skola och fotbollsföreningen.

Sakira (47 år) poängterar att det i Irak inte går att umgås med personer av det motsatta könet, förutsatt att de inte var släkt eller gifta. Hon säger: ”I Irak det går inte. Män och kvinnor går inte, kanske bara universitet. Om de prata med varandra universitet, inte utanför” Beroende på när våra respondenter växte upp i Irak, hur länge de bott där och hur det politiska läget såg ut ser umgänget olika ut mellan män och kvinnor under den tiden de bodde i Irak. De har därför olika erfarenheter och möjligheter att umgås med personer av olika religioner, kön, etnicitet och bakgrund. Shirin (52 år) berättar;

”Jag åkte utomlands med mina kompisar, många gånger. /.../ Men när krig kom på 82, det blir mycket annorlunda. Det var rädslan, man var mycket rädd för sin familj och sig själv. De börja ta alla männen till militär, det börjar bli fattigt. /.../ Innan det var mina kompisar, olika religion. Jag mandeiska, jag är inte muslim. Mina kompisar kristna, jeddiska, shia, suna. Olika religioner. Vi åt tillsammans, vi umgås tillsammans, vi gå till bio, fika tillsammans. Det var på sjuttioalet... och sen den andra period, när krig kommer, det blev mycket annorlunda.”

Shirin (52 år) berättar att före krigen i Irak startade var det ett mer öppet samhälle i landet. Efter krigen infördes mer strikta lagar, speciellt mellan män och kvinnor. Abdullah (25 år) säger att kvinnor inte kan gå ut när de vill, de förväntas komma hem direkt efter skolan och har inte möjlighet att gå på disco eller café. Däremot har männen mer frihet. Karim (24 år) berättar att det finns en förväntan att kvinnor ska stanna hemma och ta hand om hushållet och familjen, speciellt när man är gift. Han säger att kvinnorna är begränsade i möjligheten att gå ut, de umgås mest med sina vänner inomhus i hemmet. Shirin berättar att: ”I Irak mest männen har möjlighet att göra olika aktiviteter. Utflykt, simma, fika, gå till nightclub, restaurang, olika, olika. Men mest kvinnor att umgås med kompisar, grannar, familjer och sina släktingar.”

Något som framkom av våra intervjuer är att när våra respondenter umgicks med sina vänner i Irak umgicks kvinnor och män var för sig, men när de träffade släkt och familj umgicks män och kvinnor tillsammans, det var inte lika strikt som ute i samhället. Djamila (20 år) berättar om kontrasten till hur hon har det nu i Sverige, där hon som kvinna har större frihet. Hon gick till en restaurang tillsammans med en kompis för första gången. Vilket inte hade varit accepterat i Irak.

”Vi ringer varandra och träffar varandra restaurang och så här. Första gången det hände mig i Sverige att gå ut med en kompis, en väninna och så. Det, vad heter det, jag blir stark.” (Djamila, 20 år)

Alla våra respondenter har någon som de kan vända sig till som de litar på. De värdesätter personer de kan berätta hemligheter för och som kan hålla ett förtroende. Shirin (52 år) säger;

” Inte från början jag känner dem och litar på dem, kanske tar tid, speciellt de nya som jag träffade dom. Det finns många kompisar, man kan säga kompisar, men jag litar inte på dem. Och sen jag såg, jag märkte att de säger för andra hemligheter. /.../ Med tiden jag kommer att jag litar på dem och de litar på mig”.

Sundell Lecerofs (2008) forskning visar att nyanlända irakier oftast inte har någon nära vän de kan vända sig till. Det stämmer in på Adullah (25 år) som bara varit här ett år. När han behöver anförtro sig ringer han till en vän i Irak. De flesta av våra andra respondenter som har varit här en längre tid har hunnit etablera kontakter utanför familj och släkt genom olika föreningar, skola och arbetsliv. De har någon att vända sig till om de är i behov. Ofta vänder de sig till någon i familjen men också till vänner och grannar. Sakira (47 år) ”Men inte för alla,

bara special person, till exempel min din kompis special kan prata allting prata henne. Min system också, men andra nej.” Vi kan se att våra respondenter har ett brett socialt nätverk, men att det bara är några få de har en djupare relation med och känner en speciell tillit till.

Putnam (2006) anser att ett demokratiskt och välfungerande samhälle bygger på hög tillit mellan olika komponenter, vilket innebär hög tillit mellan individ och samhälle men även mellan individer. Detta skapas genom tillit i gemensamma aktiviteter som i sin tur skapar tillit till samhället. Det sociala kapitalet bygger på att man litar på andra människor. Det innebär att man inte är rädd för att göra bort sig, att man kan lita på att andra hjälper en om man är sjuk eller behöver annan praktisk eller emotionell hjälp. Putnam tycker därför att tillit är det centrala i diskussionen om det sociala kapitalet. Tillit är något man bygger upp och tar ofta lång tid innan man känner. Shirin (52 år) sa att hon litar mer på barndomsvänner och de hon känt under en längre tid.

9.1.3 Grannar- ”Den andra familjen”

Våra respondenter bor i flerfamiljshus med sina familjer. Detta gör att de har många grannar, men de umgås inte med dem i samma utsträckning som i hemlandet. Djamila (20 år) säger att hon saknar sina grannar som hon hade i hemlandet och uppger att de hade mycket kontakt och att de ofta åt hos varandra. Fatima (54 år) berättar att:

”Jag gör allting från hjärtat, jag hjälper dom som behöver hjälp, är sjuka och trötta. Jag träffade en kvinna en gång, jag kände att hon behövde hjälp hon har problem med hjärtat, så hon ger mig nycklarna till hennes lägenhet och jag lagar mat till henne och hjälper henne med att rengöra lägenheten och såhär.”

Fatima hjälper gärna sina grannar om de behöver hjälp med något och besöker dem när de är sjuka, hon förväntar sig samma sak tillbaka. Våra respondenter poängterar ofta att de saknar kontakten med grannar och tycker det är en viktig del i det sociala nätverket. Enligt dem är det självklart och en norm att umgås med grannar.

Fatima (54 år) berättar: ”om hissen är smutsig jag rengör den, jag rengör väggar också, även om grannarna inte hälsar på mig”. Hon poängterar att det är viktigt att man tar hand om varandra och ser den gemensamma egendomen som en gemenskap, vilken ska förvaltas väl. Hon vill att det ska se snyggt och rent ut, både för sig själv och för andra. Detta kan kopplas

till Hyypäs (2007) forskning om kollektiv gemenskap som visar att sammanhållning skapas genom delaktighet.

Amina (59 år) har ingen kontakt med sina grannar förutom att hon hälsar på dem ibland om hon träffar dem i trappuppgången. I hennes hus bor ingen som kommer från Irak. I hemlandet däremot umgicks de mer. På frågan om hon umgicks med grannarna i hemlandet svarade Amina; ”Ja, ja, alltid. Prata med varandra, gå ut med varandra och så det var bra... Men i alla fall det är man har kontakt med människor mer”.

Även Ali (48 år) uppger att han hade mer och närmare kontakt med sina grannar och släkt i Irak. De umgicks mycket och han kunde få hjälp av dem. Han såg sina grannar som en förlängning av den utvidgade familjen. Spontanbesök skedde ofta mellan grannar i ursprungslandet. Shirin (52 år) menar att det finns en speciell respekt för grannar. Ishac (28 år) säger så här; ”Det var mycket mer med grannar där nere än här i Sverige. Det måste jag säga. Grannar är lite som en andra familj, som man kan komma och gå till när man vill”. Men han berättar också att hans mamma även umgås med sina grannar här i Sverige, men att han tror att det beror på att de har annat ursprung än majoritetsbefolkningen. Daun (2005) skriver i ”En stuga på sjätte våningen” att personer med en generös grannkultur kan tycka det är konstigt att svenskar inte bjuder över sina grannar på middag oftare eller umgås under mer lättsamma former. Hans forskning visar att många invandrare från Irak såg det som en självklarhet att umgås mer frekvent med sina grannar i hemlandet. När de sedan flyttar till Sverige, kan han se ett mönster. De som har andra irakier som grannar umgås i större utsträckning med sina grannar, än de som bor i områden med majoriteten infödda svenskar. Det sociala kapitalet krymper på så sätt för de sistnämnda och de saknar kontakten de hade med sina grannar i hemlandet.

9.2 Sociala relationer i den stora gemenskapen

Vi har i våra intervjuer sett ett mönster där gemenskapen i föreningslivet spelar roll för våra respondenter. Putnam (2006) menar att ett medlemskap i en förening kan ge nya bekantskaper utanför den egna familjen och släkten. Han ser detta som ett utvidgat formellt socialt kapital. En gemenskap i en förening kan fungera som bridging mellan personer med olika bakgrunder. Genom en förening kan man ta del av samhällets resurser och bidra till att synen på majoritetsbefolkningen förändras. Medlemskapet i en förening kan även innebära bonding, då man stärker relationen med likasinnade.

Sociala relationer i den stora gemenskapen handlar också om tillgången och samhörigheten med arbetskamrater samt uppfattningen om de sociala koderna och hur de förvaltas i samhället (Daun 2005).

9.2.1 Föreningslivet spelar roll

I Sverige är föreningslivet utbrett och många är aktivt deltagande i någon sorts förening. Medlemmarna har ofta ett gemensamt intresse som för dem samman, till exempel fotboll eller frimärken (Daun 2005). Utifrån våra intervjuer kan vi konstatera att föreningslivet bland våra respondenter inte var så stort i Irak och att ingen var aktiv i en förening i ursprungslandet. Här i Sverige är alla aktiva i en eller flera föreningar. Den vanligaste anledningen att vara med är av sociala skäl och för att träffa likasinnade. Det är enbart Ishac (28 år) som är med i en förening på grund av ett specifikt intresse, fotboll. De föreningar som övriga respondenterna är medlemmar i är bland annat irakiska kvinnoföreningen, mandeiska föreningen, irakiska kulturföreningen samt irakiska ungdomsföreningen. Till exempel Abdullah (25 år) berättar att han är med i en förening som riktar sig mot unga män från Irak. De träffas varje lördagskväll, spelar tv-spel, pratar och promenerar tillsammans. Detta kan man enligt Putnam (1996; 2006) se som bonding av socialt kapital. Medlemmar i föreningar träffas för att bygga gemenskap med personer som har samma bakgrund och kultur. Hyypä (2007) skriver att de positiva känslor som sammankopplas till föreningen gör att man sammanbinder och förstärker samhörighet. När man är i sociala situationer upplever man mer känslor än när man är ensam. Respondenterna i våra intervjuer har sagt att de tycker det är bra att man kan prata med de andra i föreningen om jobbiga situationer och minnen. Shirin (46 år) som arbetar på en organisation säger att medlemmarna har berättat att de känner sig uppskattade och sedda. Om man inte är där en gång så frågar de andra nästa gång var man var. De respondenter som arbetar som volontärer säger att deras arbete känns betydelsefullt och uppskattat av andra. Det är intressant att en del av respondenterna redan har ett stort socialt nätverk, men ändå söker efter flera sociala relationer.

Putnam (2006) och Mark E. Warren (1999) nämner båda att det har skapats en viss oro för att organisationer som bygger på etnisk grund kan förstärka en exkludering av dessa grupper samt att förtroendet mellan olika grupper i samhället minskar. Vi kan se att deltagandet i de etniska föreningar som våra respondenter deltar i förstärker de sociala banden mellan personer med samma etnicitet, men samtidigt så har många poängterat att de just i dessa föreningar har lärt sig mycket om det svenska samhället. De utbyter erfarenhet från möten med infödda

svenskar och det svenska samhället. I en del av dessa föreningar är även infödda svenska volontärer och gruppleddare aktiva, vilket kan bidra till detta.

De mönster som vi har kunnat se bland de tre volontärer är att de är unga, har varit i Sverige under en kortare tid och att de har ännu inte så många relationer utanför föreningen, men har förhoppningar om att få nya vänner genom organisationen. Deras främsta anledning till att de är med i föreningen är att de söker nya sociala relationer med både irakier och infödda svenskar. Resterande respondenter som endast är besökare av caféet har varit i Sverige en längre tid och är oftast med i flera föreningar samt har en större umgängeskrets. Detta kan förklaras med Putnams (2006) teori, då han menar att känner man tillit till andra, är det lättare att söka sig utåt och skapa nya kontakter.

9.2.2 Synen på personer tillhörande majoritetsbefolkningen

Alla respondenter har hög tilltro till samhället, har en positiv syn på Sverige och trivs i det nya landet. Abdullah (25 år) säger att ”Det är fritt här. Jag kan gå ut hur jag vill såhär. Frihet här, det är bra.” Fatima (54 år) delar denna syn och sa ”Man känner trygghet här i Sverige... jag mår jättebra och här finns allting.”

”Jag tycker mycket om Sverige... Många många grejer, mycket bra saker. Till exempel regler och lagar här. Mänskliga rättigheter, alla respekt här... jag känner frihet här, säkerhet här.” Shirin (52 år)

Våra respondenter anser alltså att samhället och systemet i Sverige är bra, men att sammanhållningen och gemenskapen i hemlandet var bättre. Detta bekräftar även Ljungers (2010) forskning. Han skriver att personer tillhörande majoritetsbefolkningen ses som snälla, men att de är svåra att få en kontinuerlig långvarig social relation med. Endast ett fåtal av våra respondenter har vänner som är infödda svenskar, men det är många som skulle kunna tänka sig att umgås med infödda svenskar. Daun (2005) bekräftar detta i resultatet av sina studier. Våra respondenter säger att de verkligen försöker anpassa sig till infödda svenskar, men de flesta har till exempel aldrig blivit hembjuden av någon tillhörande majoritetsbefolkningen. Här skulle Putnams teori om bonding kunna öka förståelsen. Bonding ökar gemenskapen i den egna gruppen vilken kan verka uteslutande gentemot andra (Putnam 2006). Både irakier och svenskar tyr sig i större utsträckning till likasinnade eftersom de har liknande kultur och normer. Det är lättare att veta vad som förväntas av en och hur man ska bete sig. Många känner även att de redan har en tillräckligt stor umgängeskrets. Vissa är därför nöjda med det

och söker sig därför inte utanför den egna gruppen för att skapa nya gemenskaper. Till exempel Sakira (47 år) nämner att hon inte hinner träna och träffa nya människor eftersom all hennes tid går åt till att träffa familj, släkt och redan befintliga vänner.

Vårt intervjumaterial visar att respondenterna tycker att det är svårt att veta vad det finns för normer och sociala koder i Sverige. Detta är något som Ljungers (2010) forskning också visar. Djamila (20 år) säger att hon är rädd för att göra bort sig och att de infödda svenskarna ska tycka att hon är konstig för att hon bär slöja. Hon tycker att det är svårt att veta hur man ska bete sig när man umgås med infödda svenskar, till exempel hur hon ska hälsa, om hon ska behålla skorna på inomhus eller vem som ska ta kontakt med vem. Djamila tycker även att språket är ett hinder, det är svårt när man inte hittar orden och kan uttrycka sig. Om man tittar på Putnams (2006) teori så säger den att när man inte har några nära vänner, så är tilliten till andra människor svag och då känner man en viss osäkerhet och man får då svårt att skapa nya sociala kontakter. Djamila har inte varit i Sverige särskilt länge och har inte hunnit bygga upp ett så stort nätverk med vänner, detta gör henne osäker både för det nya landets kultur samt att ta kontakt med andra människor.

Fatima (54 år) som hjälpte sin sjuka granne, påpekade att hon tycker att infödda svenskar ofta väljer att inte ställa upp när man behöver hjälp. I ursprungslandet så hjälps man åt i större utsträckning enligt henne. Detta bekräftar även Ali (48 år) som säger att om några män går förbi en okänd man i Irak som har problem med bilen, stannar de och hjälper honom. Men han upplever inte att detta är lika vanligt bland majoritetsbefolkningen. Enligt Putnam (1996; 2006) finns normer och förväntningar inom ett socialt nätverk, alltså kan man se det som att man förväntas hjälpa sina grannar i Irak och att man samtidigt kan räkna med att de hjälper en när man har problem.

Några av våra respondenter brukade umgås med sina arbetskamrater i ursprungslandet och de saknar det här i Sverige. Karim (24 år) tycker att arbete är ett bra sätt att träffa svenskar och lära sig språket. Nu arbetar han på en möbelfabrik där han trivs bra med sina arbetskamrater. Men han tycker det är synd att de inte umgås på fritiden. Daun (2005) skriver att infödda svenskar drar en tydlig gräns mellan privatliv och arbetsliv och att detta leder till att invandrare har svårt att skapa långvariga sociala kontakter med dessa. Han menar även att infödda svenskar i större utsträckning strävar efter självständighet gentemot familjen. Abdullah (25 år) och Djamila (20 år) förbryllas över infödda svenskars förhållande till släkten. Abdullah säger att här i Sverige flyttar svenskarna hemifrån när de fyller 18 år och att

de gärna bor ensamma. Han menar att det är onödigt och kan bli ensamt, han föredrar gemenskapen hemma med familjen.

Ishac (28 år) som är den enda respondenten som bor helt ensam påpekar att han troligen har blivit påverkad av det svenska synsättet och han kan se fördelar med att bo själv. Han står fortfarande sin familj nära och träffar dem ofta. Han anser att man kan ta hand om varandra även om man inte bor tillsammans.

10. Avslutande diskussion

Vi har gjort en kvalitativ studie där syftet har varit att analysera föreningsaktiva invandrare från Iraks beskrivning av sina sociala relationer och hur de tycker att de har förändrats sedan de flyttat till Sverige. Vi har även resonerat kring eventuella könsskillnader utifrån deras förutsättningar. Våra forskningsfrågor har varit: Hur beskriver föreningsaktiva invandrare från Irak sina sociala relationer? Hur beskriver dessa invandrare förändringar i sitt sociala kapital efter att de har flyttat till Sverige? Vi har analyserat våra respondenters svar med hjälp av teorier om socialt kapital.

Våra respondenter betonar vikten av relationer i den lilla gemenskapen (släkt, vänner och grannar), som är grunden för det informella kapitalet. De umgås gärna med personer med samma etnicitet och kultur. Detta har vi kopplat till Putnams teori om bonding av socialt kapital. Det skapas tillit i den egna gruppen och stärker gemenskapen med varandra, utifrån deras gemensamma bakgrund och kultur. Respondenternas sociala relationer i den lilla gemenskapen är därför deras främsta sociala kapital. Respondenterna hade ett stort nätverk i ursprungslandet och tyckte därför att det kändes naturligt att ta kontakt med personer med liknande bakgrund i det nya landet. Enligt Putnam har personer med stort socialt kapital lättare att knyta an till andra personer och känna tillit till dessa i ett nytt sammanhang.

De flesta av respondenterna har en stor del av sin släkt i Sverige och de umgås ofta, precis som i hemlandet. Slakten ses av dem som en andra familj och detta innebär att man stöttar varandra både socialt och ekonomiskt vid behov. Det finns även vissa förväntningar om att man ska ställa upp för andra inom slakten till exempel vid bröllop och passning av barnbarn. Enligt många av våra respondenter ses grannar som en utvidgad familj och de umgås frekvent med dem.

Vänner är också en viktig del i respondenternas liv. Våra respondenter har olika möjligheter och erfarenheter av att umgås med personer av olika religioner, kön, etnicitet och bakgrund. Detta skiljer sig beroende på när de har växt upp i Irak och hur länge de bott där. Faktorer som även spelar stor roll är hur det politiska läget såg ut när bodde i landet och i vilken utsträckning det var accepterat att umgås med både män och kvinnor.

Även om många av respondenterna påverkats av sin kultur och tidigare traditioner, så har de även påverkats av det svenska samhället och har nu en annan möjlighet att umgås över gränserna. Kvinnorna är mer benägna att framhålla deras frihet i Sverige vilket såklart påverkar deras sociala kapital. Kvinnorna tar fortfarande det största ansvaret i hemmet, men de har en annan frihet att röra sig fritt och umgås med andra utanför huset.

Förutom den lilla gemenskapen spelar den stora gemenskapen (föreningsliv och samhällsgemenskap) en viktig roll för våra respondenters sociala relationer. I en förening kan de få nya bekanskap utaför den egna familjen, vilket kan bidra till formellt socialt kapital. I våra respondenters ursprungsland Irak är föreningslivet inte lika utbrett som i Sverige och ingen var aktiv i någon förening i ursprungslandet. Nu i Sverige, är de ofta aktiva i olika föreningar, oftast inte på grund av något specifikt intresse utan för det sociala. En gemenskap i en förening innebär att man blir uppskattad och sedd. De som arbetar som volontärer säger att de känner att deras arbete är betydelsefullt. Även om våra respondenter har ett stort nätverk av familj och släkt, söker de efter fler sociala relationer utaför dessa. För de flesta av våra respondenter har medlemskapet i föreningar bidragit till vad Putnam skulle kalla bonding socialt kapital, där man träffar och umgås med likasinnade. Men för några har även föreningslivet bidragit till att de umgås med människor som till personlighet och bakgrund är olika varandra. Detta kallas enligt Putnam bridging socialt kapital. Ett exempel på detta är Ishac (28 år) och Abdullah (25 år) som spelar fotboll på fritiden och genom denna kommit i kontakt med jämnåriga infödda svenskar.

Vad vi kan se utifran våra respondenters utsagor är att de relativt snabbt efter att de har kommit till Sverige byggt upp ett socialt nätverk runt omkring sig. Våra respondenter uppger att de känner samhörighet och tillit till personer som har samma kultur och traditioner som de själva och att de snabbt fått kontakt med personer från ursprungslandet. De har flytt från krig och förföljelse, upplevt stress under en lång period och hamnat i ett land med en annan kultur och ett helt nytt språk. De säger även att dessa påfrestningar har fört dem närmare sina

släktingar och vänner. Putnams teori som säger att de som har ett stort socialt nätverk lättare skapar nya sociala kontakter

Vi har fått uppfattningen att våra respondenter har ett brett sociala kapital, att de har många personer omkring sig som de umgås med. De berättar om stora släktsamlingar flera gånger i veckan och har många de kan vända sig till. Men när vi frågar om de har någon de kan anförtro sig till med hemligheter, uppger majoriteten endast en eller två personer. Vi vill därför beskriva deras sociala kapital som brett och tunt, men att i denna gemenskap finns ett förtroende till några få personer som är smalt och djupt.

Vår studie har visat att våra respondenter som är föreningsaktiva invandrare från Irak har ett stort socialt nätverk, men att det till stor del består av individer med liknande bakgrund och kultur. Det hade varit intressant att undersöka bridging socialt kapital som sträcker sig över gränser och kulturer och se vad detta betyder för individerna. Detta hade även varit intressant att se vad utbildningsgrad och sysselsättning har för påverkan på det sociala kapitalet bland invandrare.

11. Referenslista

- Almqvist & Broberg (2004) ”Kulturella skillnader i barnuppfostran och utvecklingsideal” i Allwood, Carl- Martin, Franzén, Elsie, C (red.): *Tvärkulturella möten, grundbok för psykologer och socialarbetare*. Falkenberg: Bokförlaget Natur och kultur.
- Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008) ”Etiska reflektioner” i Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Carlson, Per (2007) *Socialt kapital och psykisk hälsa*, rapport nr A 2007:05, Statens folkhälsoinstitut.
- Daryani, Achraf (2011) *Olika villkor – olika hälsa, Hälsan bland irakier folkbokförda i Malmö 2005-2007*. Malmö Högskola, Lunds universitet, Uppsala universitet.
- Daun, Åke (2005) *En stuga på sjätte våningen- Svensk mentalitet i en mångkulturell värld*. Brutus Östling Bokförlag Symposium AB: Stocholm/Stehag.
- Grip, Lena (2010) *Likhetens rum - olikhetens praktik : om produktion av integration i fyra svenska kommuner*. Karlstad universitet: Karlstad.
- Hvinden, Bjørn (red.) (2005) *Sosial kapital- Klargjøring av ulike perspektiver, Kunnskapsstatus, funn og forskningsbehov, Forslag til en videre satsing på forskning om sosial kapital i Norge*. Norges forskningsråd: Oslo.
- Hyypä, Markku T. (2007) *Livskraft ur gemenskap*, Studentlitteratur: Lund.
- Karlsson, Sven-Erik (2006) *Det är inte bara fråga om snö, det är mer komplext än så : om nysvenskar och skidåkning*. Karlstad universitet: Karlstad.
- Kuusele, Kirsti (2011) ”Invandrare och socialt kapital” i Starring, Bengt, Rönning, Rolf (red.): *Socialt kapital- i ett värfärds perspektiv*. Liber: Malmö.
- Kuusisto, Arniika (2011) ”Social networks and identity negotiations of religious minority youth in diverse social context” i Reynolds, Tracey (red.): *Young People, Social Capital and Ethnic Identity*. New York: Routledge.
- Ljunger, Erik (2010) ”Samkänsla eller exkludering? Utlandsfödda svenskars perspektiv” i Jacobsson, Kerstin (red.): *Känslan för det allmänna. Medborgarnas relation till staten och varandra*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Lidström, Anders (2009) ”Socialt kapital i norra Sverige” i Anders Lidström (red.): *Kan norra Sverige regionaliseras? Beslutsprocesser och medborgarperspektiv*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.

Lindström, Martin (2000) *Social participation, social capital and socioeconomic differences in health-related behaviours*. Lund: Bloms boktryckeri.

May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

McGrellis, Sheena (2011) “In transition: young people in Northern Ireland growing up in, and out of, divided communities” i Reynolds, Tracey (red.): *Young People, Social Capital and Ethnic Identity*. New York: Routledge.

Nationalencyklopedin (sökord: *Irak, norm, volontär*) <http://www.ne.se>, elektronisk (2011-05-17).

Personuppgiftslag (1998:204).

Portes, Alejandro (1998) “Social Capital: Its Origins and Application in Modern Sociology”, *Annual Reviews Sociology*. 24: 1-24.

Putnam, Robert D (1996) *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS förlag.

Putnam, Robert D (2006) *Den ensamme bowlaren. Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS Förlag.

Regeringskansliet Ds 2004:49 *Föreningsliv, makt och integration*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Regionplane- och trafikkontoret 1: 2005 *Invandrare om fritid och kultur i Stockholmsregionen*. Stockholm: Storstadspolitik.

Riksidrottsförbundet (2010) *Idrott och integration- en statistisk undersökning 2010*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Rothstein, Bo & Kumlin, Staffan (2001) ”Demokrati, socialt kapital och förtroende” i Holmberg, Sören - Weibull, Lennart (red.): *Land du välsignande*. SOM-rapport 26, Göteborgs Universitet.

Rönning, Rolf & Starrin, Bengt (2011) ”Socialt kapital- ett fruktbart begrepp” i Starrin, Bengt, Rönning, Rolf (red.): *Socialt kapital- i ett värfärds perspektiv*. Liber: Malmö.

Socialstyrelsen, artikelnummer: 2008- 123- 10 *Integrationsarbete i civilsamhället- unga och äldre i blickfånget*.

Statistiska centralbyrån (2010) *Befolkning efter bakgrund*. Stockholm och Örebro: SCB, enheten för befolkningsstatistik.

Sundell, Lecerof, Susanne (2008) *Hälsa bland irakier i åtta av Sveriges län 2008*.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Warren, E. Mark (1999) *Democracy and trust*. Cambridge: Cambridge University Press.

Weller, Susie (2011) "Young people's social capital, complex identities dynamic networks" i Reynolds, Tracey (red.): *Young People, Social Capital and Ethnic Identity*. New York: Routledge.

Woolcock, Michael & Narayan, Deepa (2000) "Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy", *The World Bank Research Observer*. Vol. 15 No. 2, pp. 225-249.

Zontini, Elisabetta (2011) "Enabling and constraining aspects of social capital in migrant families: ethnicity, gender and generation" i Reynolds, Tracey (red.): *Young People, Social Capital and Ethnic Identity*. New York: Routledge.

12. Bilaga

Intervjumall

Hur gammal är du?

Hur ser din familj ut?

När kom du till Sverige?

– Vad var orsakerna?

Har du någon utbildning?

Vad är din nuvarande sysselsättning?

– Finns det något annat du skulle vilja göra?

Har du några fritidsintressen?

– Vad innebär dessa för dig?

– Hade du några andra intressen i hemlandet?

Är du med i någon förening?

– I så fall vilken?

- Vad betyder föreningen för dig?

Vilka umgås du med? (familj, vänner, grannar)

Har du fått nya vänner i Sverige?

- Hur lärde ni känna varandra?

Vad gör du och dina vänner när ni träffas?

- Hur ofta träffas ni?

– Bor de flesta nära (gångavstånd) eller långt bort?

Vad innebär denna vänskap för att du ska må bra?

- Hur vet du att du kan lita på någon?

Hur har förhållandet till din släkt förändrats sedan du flyttat till Sverige?

-Skulle du vilja ha det på något annat sätt?

Vad betyder relationen till släkten för dig?

-Vad är de stora skillnaderna att umgås med folk i Irak och Sverige?

- Finns det någon skillnad i hur män och kvinnor från Irak umgås?

Vad är positivt i ditt liv just nu?

– Vad bidrar till detta?

Vad är välmående för dig?

Vad fick dig att må bra i ditt hemland?

Nämn tre bra egenskaper som du tror att dina vänner uppskattar hos dig.

Har vi glömt något som du vill ta upp?